

Kvælstofdynamik i marken. Effekt af management på planteavlsbedrifter.

Koldkærgård Conferencecenter 2/9, 2013

Margrethe Askegaard
VFL Økologi
mga@vfl.dk

Indhold:

- N-udvaskning og retention
- N-balancer og N-udvaskning fra økologiske og konventionelle brug
- Management bestemmer N-udvaskningen
- Planteproduktion uden konventionel husdyrgødning

Der er forskelle i N-udvaskning mellem lokaliteter

Average water balance components (mm year^{-1}) for the different locations and cycles of crop rotation O2 with manure and without catch crops.

Location	Cycle	Precipitation	Irrigation	Evapotranspiration	Drainage	
Jyndevad	1	1169	67	505	727	70 kg nitrat-N/ha
	2	1069	60	497	633	
	3	1035	125	530	629	
Foulum	1	862	0	474	387	30 kg nitrat-N/ha
	2	816	0	488	327	
	3	807	56	498	362	
Flakkebjerg	1	760	0	491	267	20 kg nitrat-N/ha
	2	742	0	494	249	
	3	660	5	477	186	

Balanceret N-udvaskning hhv Fl, Fo og Jy?

Omkring 8 ppm, 8,5 ppm og 11 ppm.

N-udvaskning betyder noget for både udbytter og miljø

Af betydning for planteproduktionen:

- Den absolutte udvaskning i kg/ha som forlader rodzonen.

Af betydning for miljøet:

- Retentionen i jordlaget fra rodzone til vandløb/søer/hav

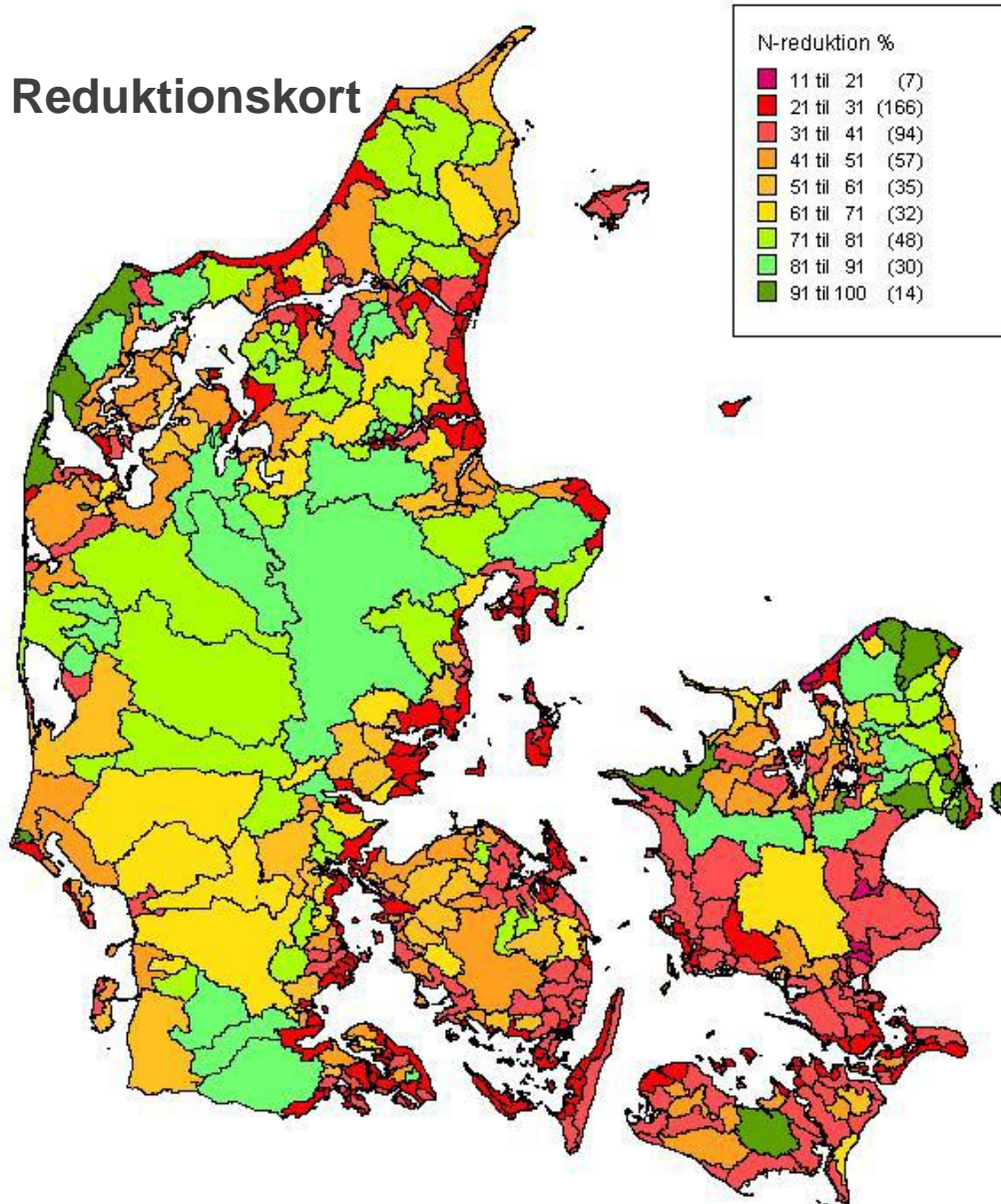
Retention

I gennemsnit udledes **kun 1/3** af den kvælstof, der udvaskes fra rodzonen, til det marine miljø. Resten forsvinder under transporten primært ved nitratreduktion i grundvandet.

I sandjordsoplande har en stor del af landbrugsarealet en **retention af kvælstof op mod 100 pct.**, mens en mindre del af arealet har en meget lav retention.

I lerjordsoplande vil arealer, der er systematisk drænede, have en retention på mellem 30-75 pct., men **oftest omkring 40-60 pct.**

Reduktionskort

Leif Knudsen 2012
Bilag fra workshop om
sårbarhedskortlægning/VFL

N-balancer og N-udvaskning fra økologiske og konventionelle planteavlsbrug

**Økologisk planteproduktion er ikke
bedre end konventionel mht.
N-udvaskning!**

Resultat af FASSET-beregninger for planteavlsbrug

Behandling	Økologisk		Konventionel	
	Jord-pulje	N-udvaskning	Jord-pulje	N-udvaskning
	Kg N pr. ha pr. år			
Basisbehandling^{1,2}	13	36	-6	36
+efterafgrøder (+30 pct. af markerne)	+9	-9	+7	-7
+halmnedmuldning	+14	-3	+26	-1
+halm+ efterafgrøder	+24	-10		
Halvering af gødningsinput	-9	-2		
Ingen gødskning	-19	-4		
Halvering af kløvergræsareal	-4	-3		

Berntsen, J., Petersen, B.M., Kristensen, I.S., Olesen, J.E. 2004. Nitratudvaskning fra økologiske og konventionelle planteavlsbedrifter – simuleringer med FASSET bedriftsmodellen. DJF rapport, Markbrug nr. 107.

Resultat af FASSET-beregninger for planteavlsbrug

¹Sædskifte i basisbehandlinger:

Det økologiske sædskifte indeholdt 20 pct. kløvergræs (50 pct. slæt og 50 pct. grøngødning). Der var ingen kløvergræs i det konventionelle sædskifte, kun korn og vinterraps og 6 pct. med efterafgrøder.

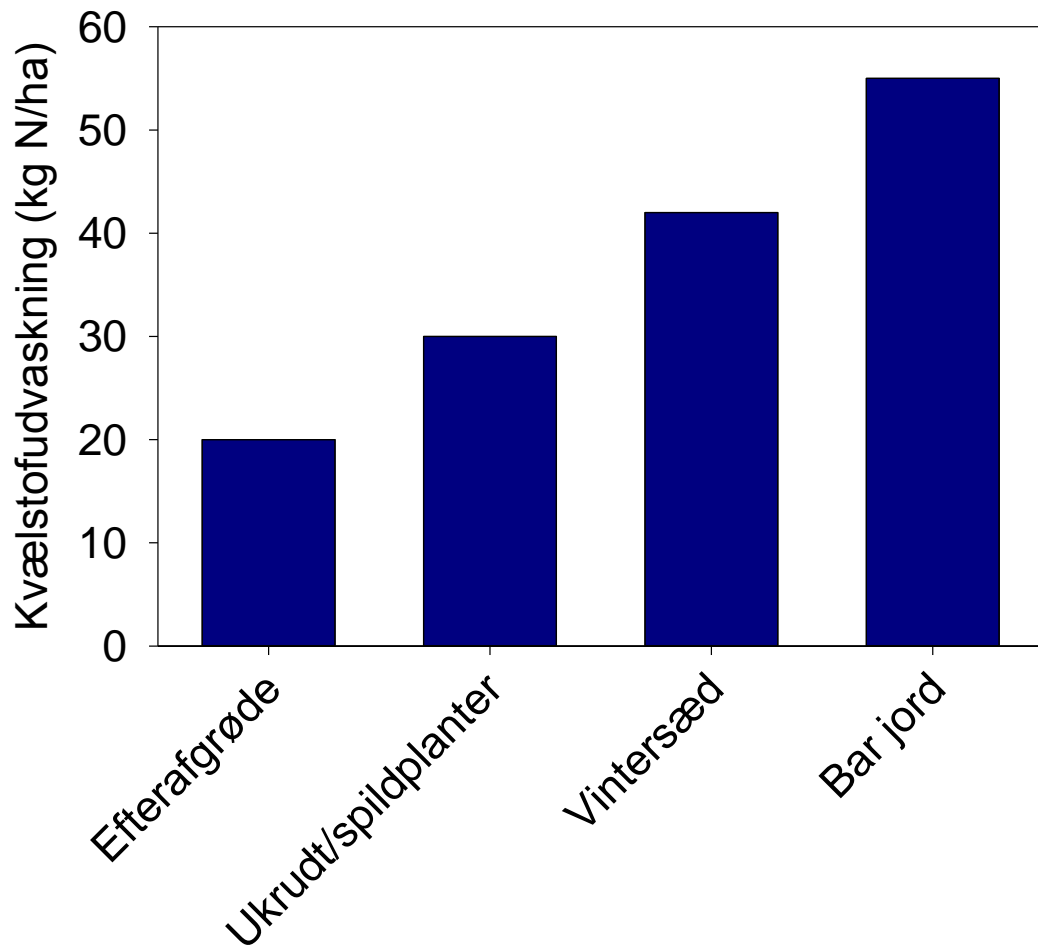
²Gødning af basisbehandlinger:

Det blev gødet med 52 kg total-N pr. ha i husdyrgødning i det økologiske sædskifte og med 39 kg total-N pr. ha i husdyrgødning + 95 kg N pr. ha i handelsgødning på de konventionelle sædskifter.

Management bestemmer N- udvaskningen

**Markernes behandling om efteråret
har stor betydning.
Rodukrudtet er den store synder!**

Det er især vegetationsdækket efterår og vinter, der er afgørende for kvælstofudvaskningens størrelse

Det hænger sammen med, at der er i denne periode ofte er et nedbøroverskud, som er med til at drive udvaskningen, hvis der er mineralsk kvælstof til stede i jorden.

Udvaskningen stiger med antallet af overkørsler med stubharven, men det er den første overkørsel der har størst effekt.

Ved at gå fra 1 til 4 stubharvninger steg N-udvaskningen med 16 til 51 % som gns. af de tre lokaliteter.

Kilde: Askegaard M., Olesen J.E., Rasmussen, I.A., Kristensen, K. 2011. Nitrate leaching from organic arable crop rotations is mostly determined by autumn field management. Agriculture, Ecosystems and Environment, 142, 149-160.

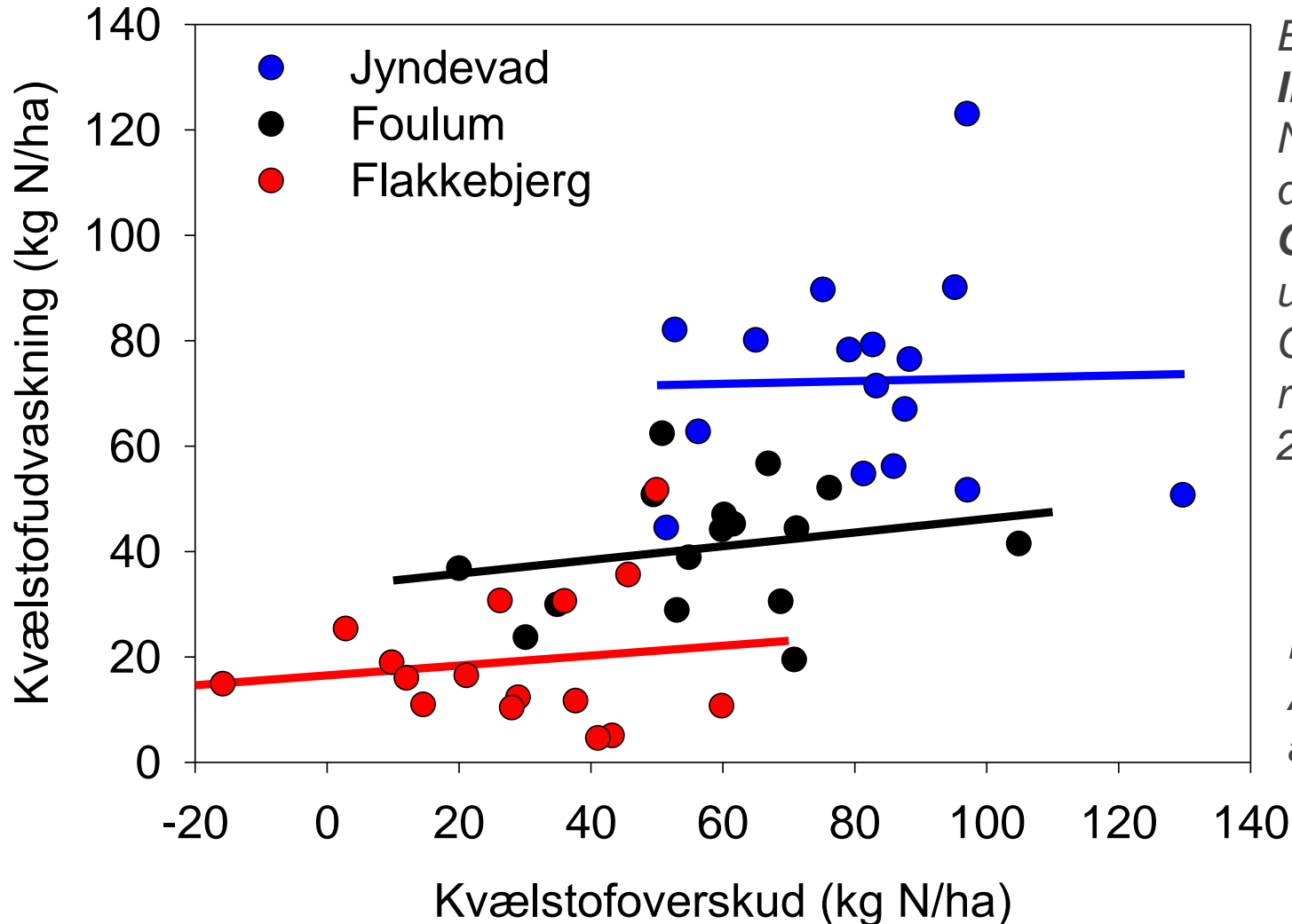
Skønnede effekter af management der kan påvirke N-udvaskningen. ”+++” størst effekt” og ”-” er ingen effekt.

Virkemidler	Planteavl
Reduceret tilførsel af husdyrgødning	-
Tidspunkt for nedpløjning af kløvergræsmarker	+++
Sædskifter/efterafrøder	+++
Rodukrudtsstrategier	+++
Halmnedmuldning	(+)
Fjernelse af mislykkede afgrøder	+
Afgasset gylle	+
Tidlig såning af vintersæd	-
Pløjefri dyrkning	-

**Management bestemmer N-
udvaskningen – og ikke de
beregnete N-balancer!!**

**Hvordan skal vi så styre hvilke
bedriftsformer der kan anvendes på
de følsomme arealer i flg NLK
anbefalinger?**

N-udvaskning i sædskifteforsøgene er uafhængig af N-overskud

Balance:
Input: N i gødning, N-fiksering, og deposition
Output: N i høstet udbytte.
 Gns. af 4-årige rotationer, 2005-2008

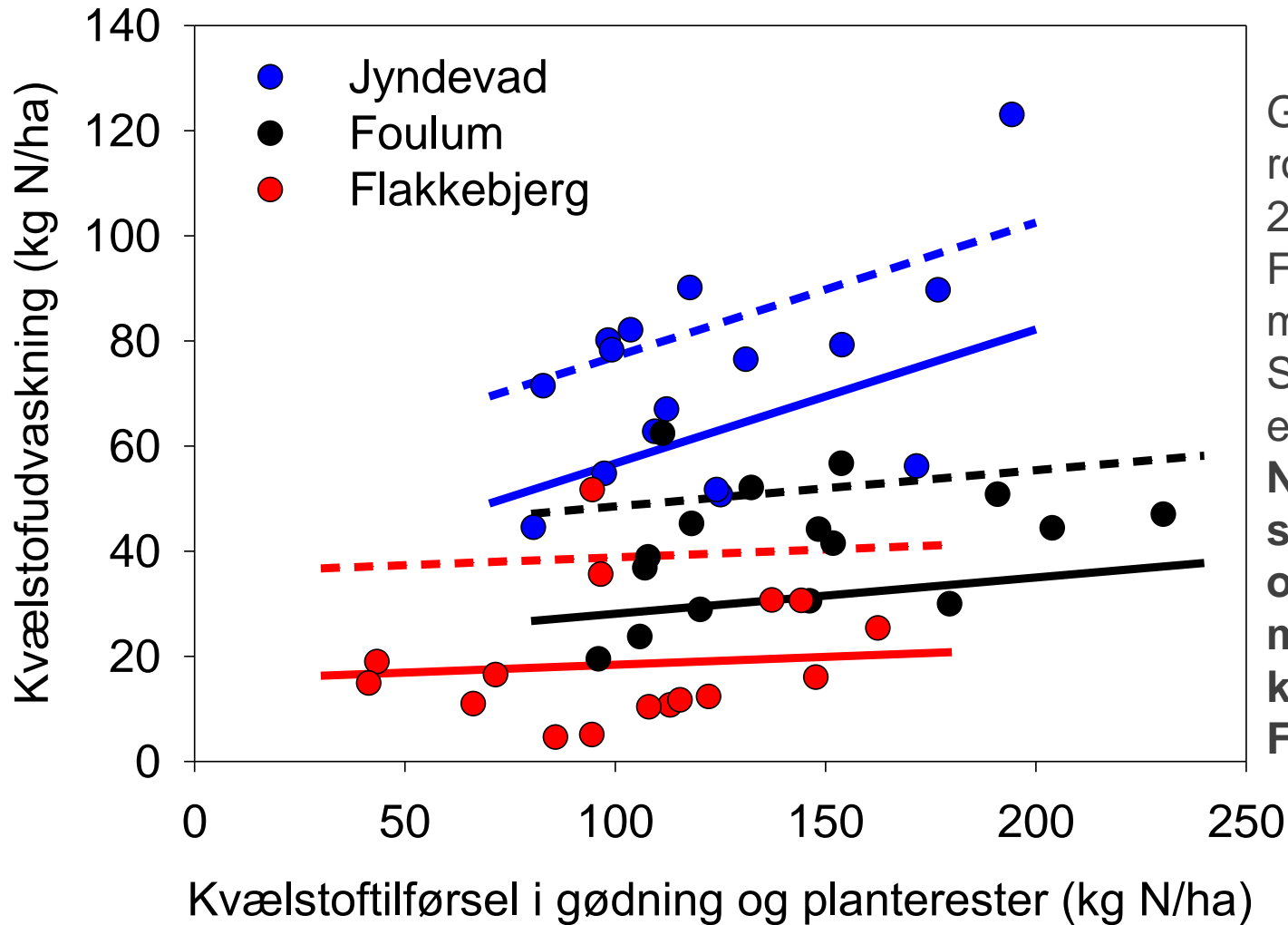
Kilde: Olesen, JE. Agrologisk, august 2013

**Management bestemmer N-
udvaskningen – og ikke de
beregnedede N-balancer
-men tilførslen af N i gødning og
planterester har betydning – især på
sandjord**

**Det der betyder noget er
omsætningen i jorden efter høst!**

N-udvaskning i sædskifteforsøgene afhængig af N tilførsel på sand

Gns. af 4-årige rotationer, 2005-2008.
 Fuldt optrukne linjer: med efterafgrøder
 Stiplede linjer: uden efterafgrøder
N-udvaskningen stiger med 0,3, 0,7 og 2,6 kg N/ha for mertilførsel på 10 kg N/ha på hhv. Fl, Fo og Jy

Værdisættelsen af N-fikseringen i balanceberegninger er usikker, da der anvendes mange standardtal

Den fikserede andel af afgrødens kvælstof vil være påvirket af jordens N-indhold. Hvis jorden i forvejen er velforsynet med kvælstof, vil planterne ikke bruge energi på at fikser kvælstof, men i stedet optage kvælstoffet fra jorden. En urinplet oven i kløver stopper N-fikseringen med det samme!!

Eksempel på beregning af N-fiksering i hestebønner m.fl.

Markært, hestebønne, lupin:

For disse afgrøder beregnes N-fikseringen ud fra frøudbytte (kg), standardtal for proteinindhold, en faktor for hvor meget af N-indholdet der er fikseret samt en faktor for N i rod, stub og halm.

Kg N pr. ha, fikseret = udbytte (kg/ha) * % ts/100 * N-indhold (% af ts/100) * fikseret andel * N-faktor i rod, stub og halm,

hvor fikseret andel=0,70 og N-faktor i rod, stub og halm=0,40

Udbytte	Tørstof	N-indhold	Fikseret andel	Top i alt	N-faktor i rod, stub, halm	Rod i alt	I ALT
kg/ha	%	% af ts		kg/ha		kg/ha	
5000	85	5	0,7	149	0,4	60	208

I sædskifteforsøget er målt mellem 15 og 274 kg fix-N i top!

Målt N-fiksering i sædskifteforsøget i efterafgrøde (top)
udlagt i vinterhvede

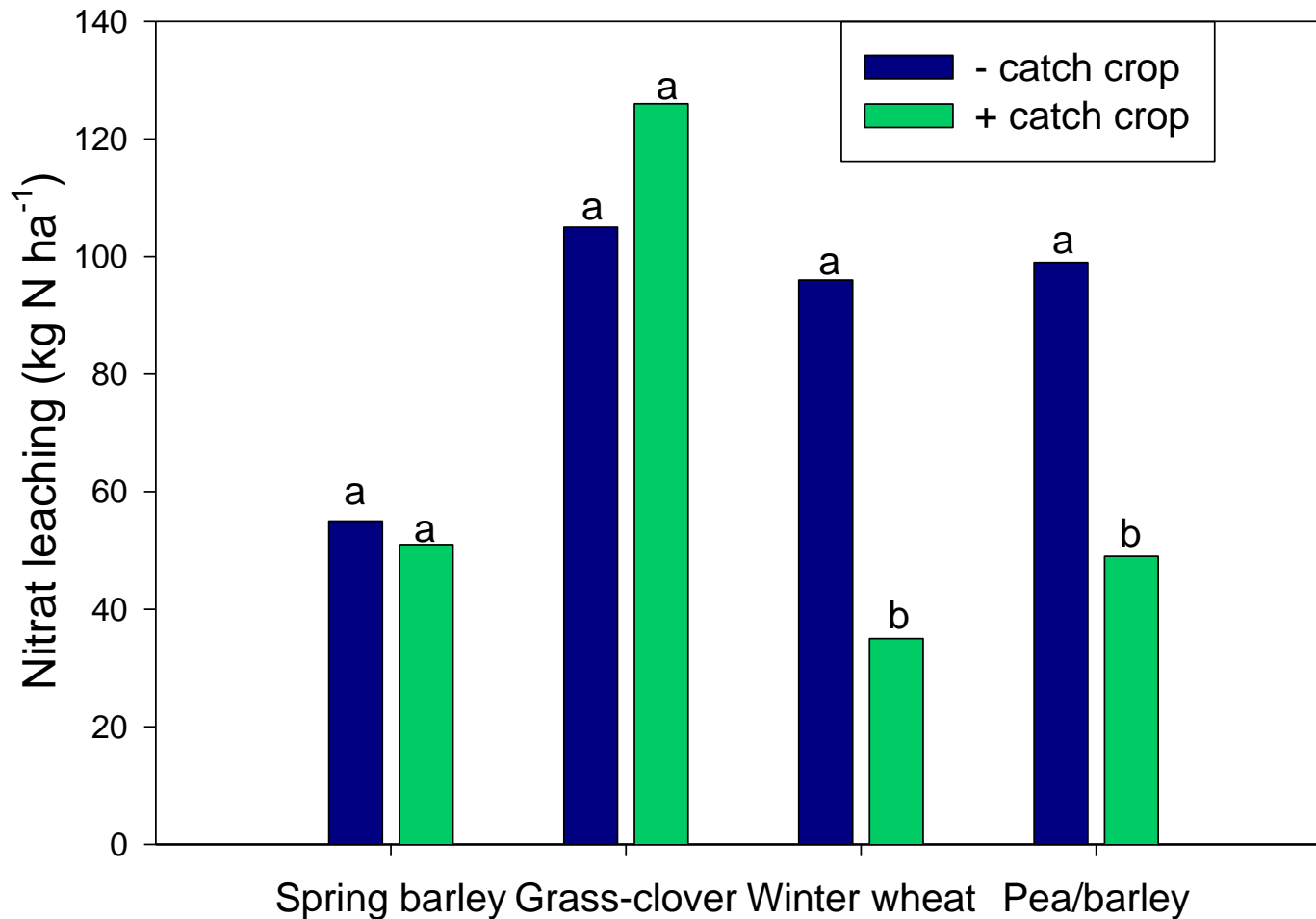
		Kløver	Rajgræs	Rajgræs- reference	Nfix
2006	JY	35	14	10	40
	FO	56	11	16	52
	FL	3	23	21	6

Stor forskel mellem lokaliteterne!

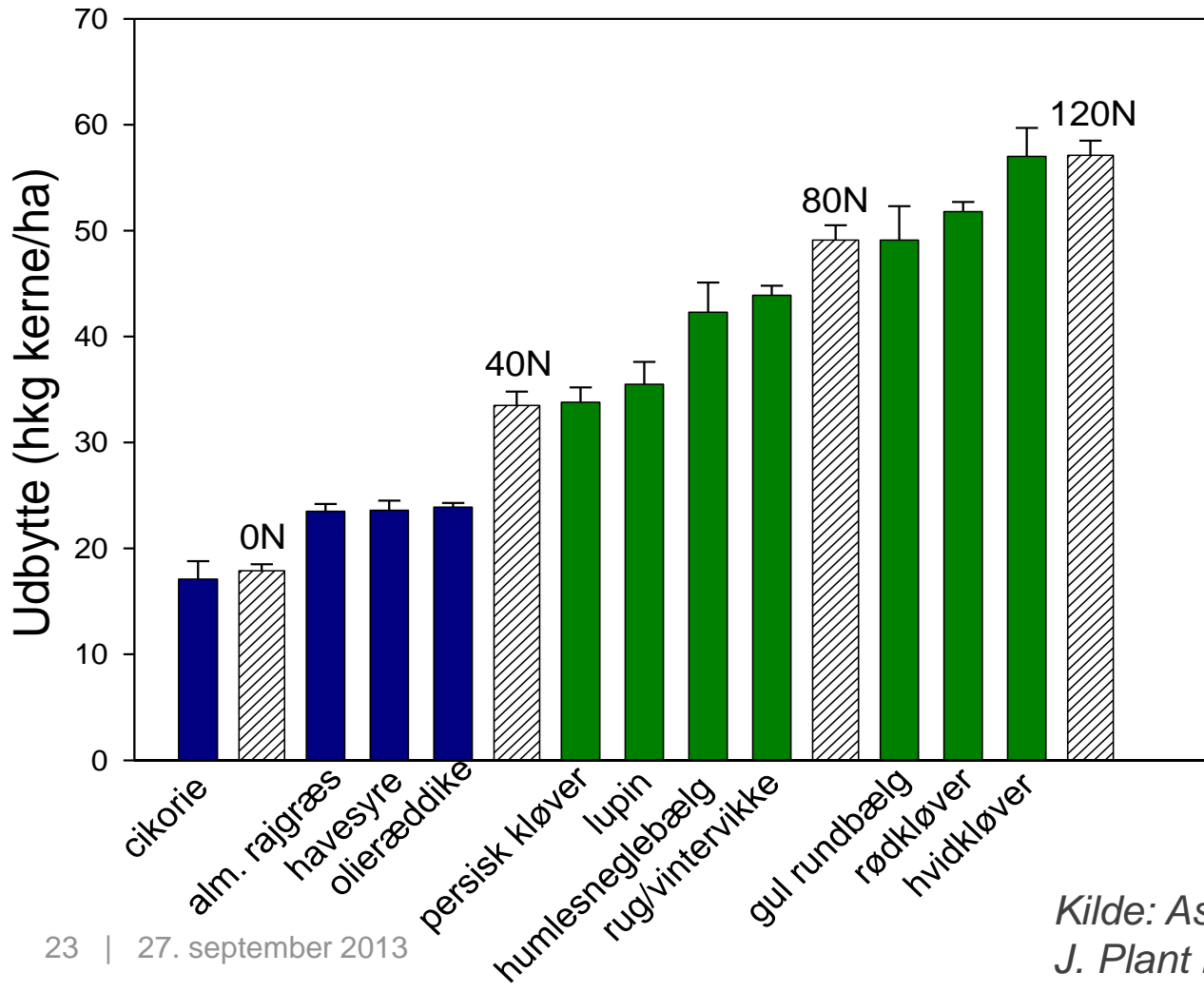
Planteproduktion uden konventionel husdyrgødning

Det handler om
at holde på kvælstoffet
at fiksere så meget som muligt
og samtidig få en forretning ud af det!

Nitrate leaching from a green manure crop rotation at Jyndevad, with and without catch crops

Merudbytter målt i vårbyg som alene lever af en nedpløjet efterafgrøde (JB1)

Resultat fra 2 års forsøg på Jydevad, DJF/AU.

Kløver kan både holde på N og fiksere N

Planteproduktion uden konventionel husdyrgødning

Det handler om

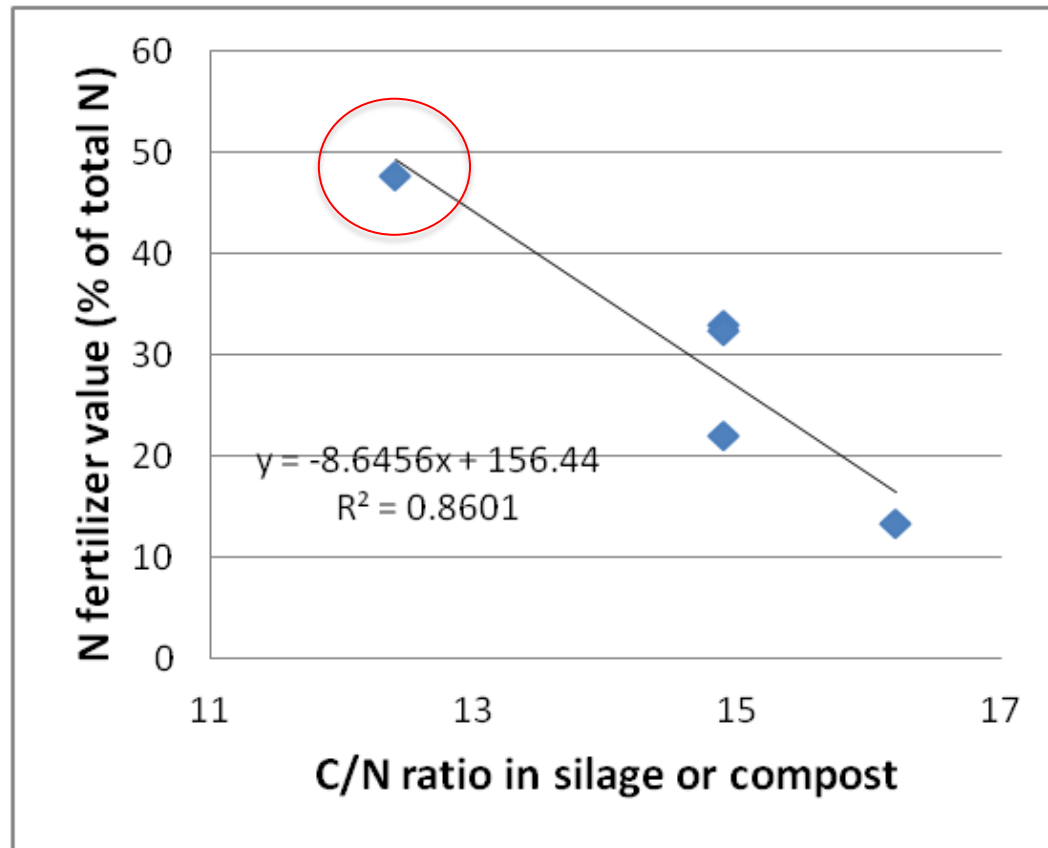
- at holde på kvælstoffet
- at fiksure så meget som muligt
- og samtidig få en forretning ud af det!

Forretning forudsætter:

Strategier, rettidighed, langsigtet planlægning med løbende justeringer i forhold til aktuel situation.

Er mobil grøngødning en mulighed?

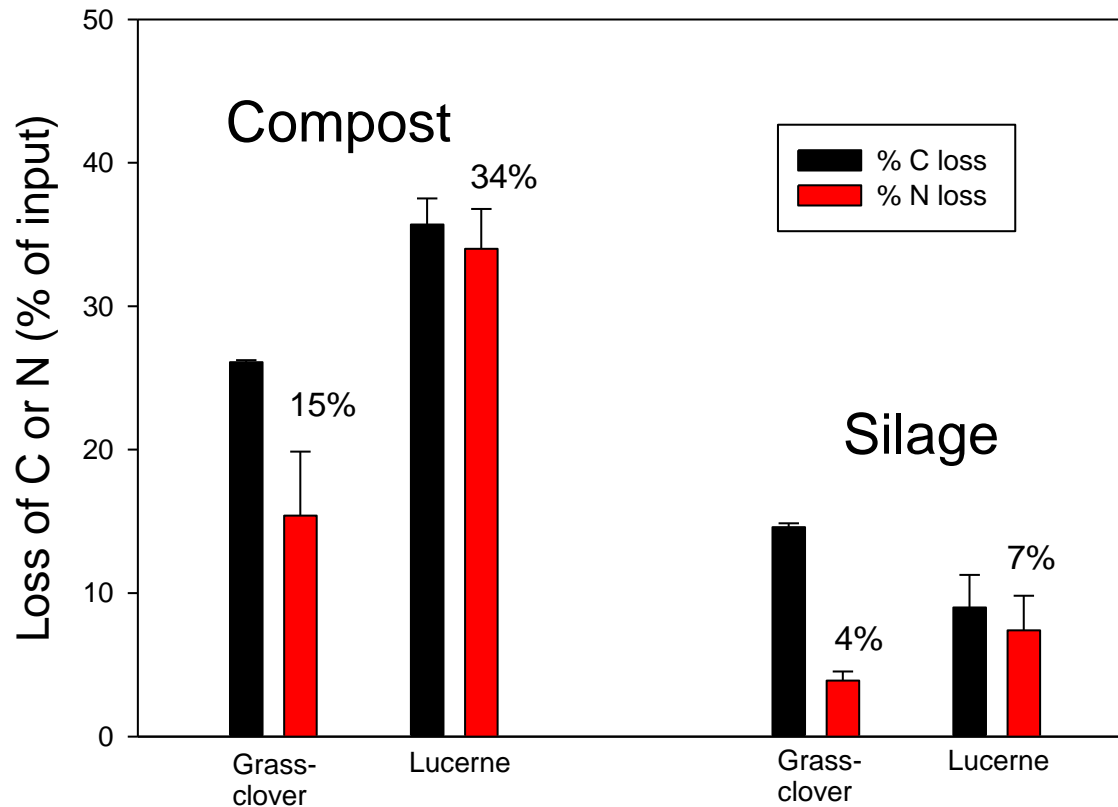

C/N over. 20 = immobilisering

Tag slæt før kløveren blomstre når C/N < 12

Dyr gødning som primært anvendes til højt værdiafgrøder

C and N losses during storage as compost or silage (Aug-April)

Losses calculated from C/P and N/P ratios (assuming no P loss).

Økologiske dyrkningssystemer på følsomme NLK-arealer:

Forudsætninger:

Jorden altid plantedækket efterår vinter med effektive veludviklede afgrøder/efterafgrøder

Kan vi klare problemerne med rodukrudt på trods, og hvad med afgrødevalget?